

Bir Ömrün Bereketi, Bir Bereketin Ömrü...

Kendine mahsus kanallarla işleyen ve nesilden nesle aktarılan şifahî kültürü, hüsnühat ve kısmen ebru-tezhip sanatı çerçevesinde, yazıya geçirmek ve anlatmak Uğur Derman Bey'e nasip oldu. Hem de Harf İnkılabı ve eğitim sisteminin getirdiği zorluklar ve zorlamalar başta olmak üzere ciddi kopmaların ve ilgisizliklerin yaşandığı bir kriz döneminde... Şimdilik dört cilt olan *Ömrümün Bereketi* kitapları dikkatle incelendiğinde ilki Mahir İz, ikincisi Necmeddin Okyay ve üçüncüsü Süheyl Ünver olmak üzere üç büyük hocanın bir ömrü nasıl bereketlendirdikleri bariz bir şekilde görülecektir.

**İsmail
Kara**

Prof. Dr.,
29 Mayıs
Üniversitesi
İlahiyat
Fakültesi
Öğretim Üyesi

Türkiye'de "klasik sanatlarda devamlılık için vasıflı icra yeter mi?" şeklinde özetlenebilecek ciddi bir soru/n, bir meseleler alanı var. Aslında her mânasıyla büyük olan icracılara, sanatkârlara haksızlık yapmamak için soruya "sadece" kelimesini de ekleyebiliriz: Klasik sanatlarda devamlılığı vasıflı bir şekilde sağlamak için sadece iyi icra yeter mi? Belli ki vasıflı icranın olduğu yerde mesele bitmiyor, buradan üst seviyede icra edilen sanatın arkasındaki düşünce dünyasının, sanat felsefesinin, estetik kapasite birikiminin ne kadar bilindiğine ve bunun hangi seviyede yorumlandığı, yenilenerek anlatıldığı, öğretildiği, nihayet bugün için de o sanatın üst

düzeyde bilinir ve anlaşılır kılındığına intikal ediyor. Çünkü gerçek devamlılık ve onunla birlikte yürüyen yenile/n/me-aktarma, sanatın üzerine yükseldiği düşünce ve felsefe zemini derinliğine binmeden, kavranmadan herhâlde anlaşılamaz ve yapılamaz.

Bir başka zaviyeden rahmetli Turgut Cansever'in sözünü hatırlamanın da tam yeridir: "Türkiye'de bir sanatı icra etmeniz yetmiyor, onu anlatmanız da lazım. Ne kadar zor bir iş!" (Kızı ve meslektaşı Emine Ögün hanımefendi de bir gün, bir kısmı latife ama daha fazlası herhâlde ciddi olmak üzere, Turgut

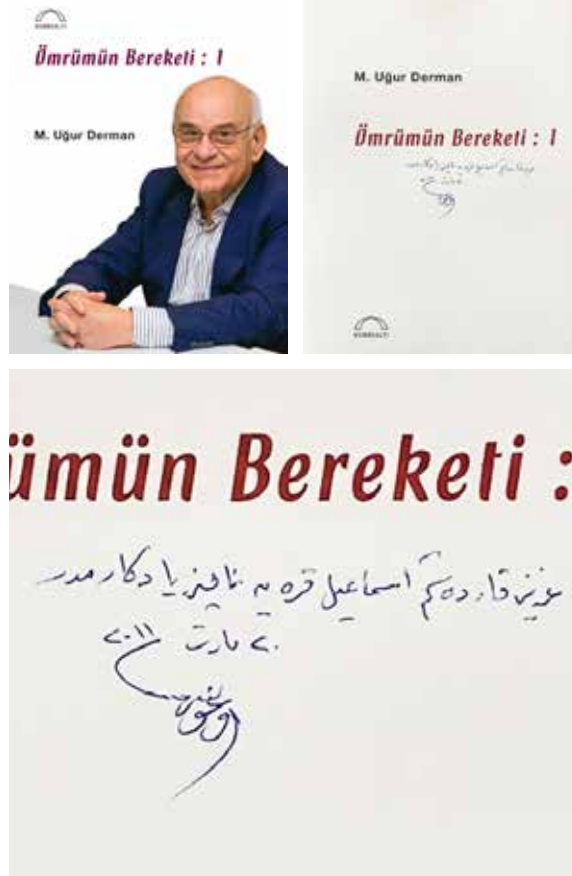
KADERİN SEVKİYLE UĞUR DERMAN'IN HAYATINA DÂHİL OLAN (VEYA DERMAN'IN HAYATLARINA DÂHİL OLDUĞU) ÜÇ HOCA ÖMRÜMÜN BEREKETİ YAZILARININ -KİTAPLARININ DA ANA MUHARRİK GÜCÜ, KAYNAĞI VE DAYANAĞI SAYILIR.

Bey'i niçin yazı, kitap ve konuşma-anlatma ile meşgul ediyorsunuz, o bir mimar, yapı yapması lazım, eserleri zaten konuşuyor... demişti.) Bir sanatkâr eserini ortaya koyduğu, icrasını yaptığı zaman sözünü söylemiş, anlatacağını anlatmış olmuyor mu? Yeniden anlamak ve anlatmak artık görene, temaşa edene, dinleyene düşmez mi?...

Doğru söze ne denir? Fakat Türkiye'de problem tam da burada/n başlıyor. Çünkü klasik sanatları (müzik, hat, tezhip, minyatür...) icra edenlerin kahir ekseriyeti sıra ne yaptıklarını, niçin böyle yaptıklarını, bugün için/bugünün problemlerini yansıtmak bakımından neyi ifade ettiklerini anlatmaya gelince -bir zaviyeden kıymetli bir zemin olan-hissiyat ve hamaset sınırlarının üstüne, düzenli ve hesabı verilebilir bilgi ile felsefe-nazariyat seviyesine çıkamıyorlar. İcralarının seviyesi ile icra ettiklerine dair söylediklerinin, yazdıklarının seviyesi arasında ciddi bir boşluk ve mesafe var.

Bu kadar da değil, eğitim politikalarının fukaralığı, kültürel ortamların kısırlığı, sanat hayatının bu top-raklarda olup bitenlerle irtibatının zayıflığı gibi sebeplerle icraların muhatapları da sınırlı bir idrak ve zevk mertebesinde kalıyorlar. Hissiyat ve hamaset seviyesi burada da bariz...

Birebir hoca-talebe, usta-çırak münasebetine dayanan, dolayısıyla zaruri olarak müesseseseleşme talep

GAYRET VE HAFIZA DA BEREKETİ DAVET EDİYOR...

Ömrümün Bereketi kitapları Uğur Derman'ın 1961 yılından itibaren yayınladığı yazıların gözden geçirilmiş ve nihai hâllerinin gevşek-rahat bir tasnifle vasıflı görseller eşliğinde bir araya getirilmesiyle vücut bulmuş eserler. İlk cildi Kubbealtı Yayınları arasında 2011 yılında neşredildi (519 s.), ikinci cilt 2019'da (628 s.), üçüncü cilt 2019'da (528 s.), dördüncü cilt 2021'de (544 s.). Araya başka çalışmalar girdiği için şimdilik devamı gelmedi ama gelecek...

Eski harflerle ve "Aziz kardeşim İsmail Kara'ya yadigarımdır" yazarak imzaladığı ilk cilt nüshası 20 Mart 2011 tarihli.

Kitapların tasarımını yapan Ersu Pekin'in zevkli ve itinalı müdahaleleri ile kaliteli baskısı kitabı her bakımdan aynı zamanda bir sanat eseri hâline getiriyor. Temaşalık... Oku öğren, seyret öğren ve zevkyâb ol...

etmeyen meşk usulü klasik sanatların devamlılık ve değişme unsurlarını içinde barındırarak bugüne intikalinde çok büyük bir rol oynadı, oynuyor. Özellikle de bu sanatların eğitimini vermenin, onları icra etmenin neredeyse yasaklandığı dönemlerde... Yakın tarihimizin acı ve ızdırap vermektense öte birçok şeyin zayıflamasına ve hatta kaybolmasına sebebiyet veren sayfaları, safhaları bunlar... Fakat mühim fonksiyonlar icra eden meşk usulü esas itibarıyla şifahi kültüre dayalı olduğundan bilgi-görgü-taklit-tekrar-icad-ibdâ (yaratıcılık) kademelerinde hocanın talebeye söyledikleri, gösterdikleri ve yaptıkları kayda, yazıya geçmediği için, şifahi kültürün zayıfladığı, kaybolduğu, değerini yitirdiği bir ortamda paylaşılabılır bir bilgi, bir hafıza ve çıktılar veren bir havuz mekanizmasına yeteri kadar sahip olamıyor.¹

58

Derin
Tarih
Ocak
2026

Müstaid bir talebeye üç büyük hoca

Kendine mahsus kanallarla işleyen ve nesilden nesle aktarılan şifahi kültürü hüsnühat ve kısmen ebru-tezhip sanatı çerçevesinde büyük ölçüde yazıya geçirmek, ayrıca anlatmak Uğur Derman Bey'e nasip oldu. Hem de Harf İnkılabı ve eğitim sisteminin getirdiği zorluklar ve zorlamalar başta olmak üzere ciddi kopmaların ve ilgisizliklerin yaşandığı bir kriz döneminde... Bu yazma ve aktarma nasibi sadece -aynı zamanda hattat olan- kendisi için değil hat sanatı başta olmak üzere kitap sanatlarıyla ve geleneksel sanatlarla her seviyede uğraşanlar, kültür itibarıyla ilgilenenler için de büyük bir kısmet ve kıymetli bir birikim oldu.

Adı üzerinde nasipte ve kısmette insanın dahli herhâlde sınırlı olmalıdır ama yine de takip edilme-ye değer iradelerin devreye girdiği kıymetli bir seyir, hoş tesadüflerle örülü bir akış manzumesi var burada. Şöyle ki: Kaderin sevgiyle

YOL AÇICI VE BEREKETLİ ÜÇ HOCA...

Uğur Derman röportajlarının birçoğunda eski harfleri 18 yaşından sonra tanıdığını, o yıllarda din eğitimi almak çok zor olduğu için Kur'an-ı Kerim okumayı da öğrenemediğini ifade etmiştir. Bir röportajında "On yaşlarında iken baba memleketi olan Bergama'ya gitmiştik. Ben bir resmî binanın üstündeki eski harfli yazıları gördüğümde yadırgayarak 'bunu burada niye tutuyorlar' dediğimi de hatırlıyorum. Yanımdaki akrabamız 'tarihî bir mektep olduğu için yazısı bırakılmış' dedi. Yani o zaman ben Elif'i görsem mertek zannedecek hâlde idim. Liseyi bitirene kadar hat kültürünün fiilen dışında idim" diyecektir. "Gelenek ve Gelecek" (röportaj), *El Sanatları*, sayı: 2, 2006, s. 80.

Eski harflerle ve Osmanlıca ile ilk irtibat Mahir İz sayesinde sağlanıyor, sonra Necmeddin Efendi, akabinde Süheyl Ünver... Her üçü farklı seviyelerde ve farklı önceliklerle fakat aynı sahada müstaid talebelerinin genişleyip derinleşmesine emek veriyorlar.

Gösterişsiz, nümayişsiz ve hiçbir karşılık beklemeden...

Üstte 31 Temmuz 1963 günü üç hocasıyla birlikte çekilmiş fotoğrafları. Soldan sağa: Mahir İz, Necmeddin Okyay, Süheyl Ünver. Önde ilk yazısı iki sene önce yayınlanmış genç Uğur Derman. Erken yaşlarda fotoğraf çekmeye başladığı için bu kompozisyonu da büyük bir ihtimalle kendisi hazırlamış, üç üstadı bir araya getirmiştir.

Uğur Derman'ın hayatına dâhil olan (veya Derman'ın hayatlarına dâhil olduğu) üç hoca *Ömrümün Bereketi* yazılarının-kitaplarının da ana muharrik gücü, kaynağı ve dayanağı sayılır. Onun 1961 yılından itibaren yayınladığı yazıları, bunların gözden geçirilmiş ve notlandırılmış hâllerinin gevşek-rahat bir tasnifle ve vasıflı görseller eşliğinde bir araya getirilmesiyle vücut bulmuş olan, şimdilik dört ciltlik *Ömrümün Bereketi* kitapları dikkatle gözden geçirildiği zaman üç büyük hocanın, onların geniş çevresinin ve daha geniş ilgi alanlarının "bereket"leri bariz bir şekilde görülecektir. Sahalarının şifahi kültürünün kaynakları olan hocalardan ilki Mahir İz (1895-1974), ikincisi Necmeddin Okyay (1883-1976), üçüncüsü Süheyl Ünver (1898-1986).

Mahir Hoca ile Haydarpaşa Lisesi'nde talebe iken 1951 yılında karşılaşır, onun ve Nihal Atsız'ın seminer derslerine katılıyor fakat hukukları 1953 yılında liseyi bitirdikten sonra teşekkül ediyor ve vefatına kadar genişleyip derinleşerek devam ediyor. Eski harfleri ondan öğreniyor (kendisi birçok konuşmasında 18 yaşına kadar "Elif'i görsem mertek sanırdım" diyecektir), Osmanlıcaya onunla adım atıyor, edebî zevki, dili ve şiir malumatı onun sayesinde kademe kademe yükseliyor. Derman'ın hem konuşmalarında hem de yazılarında imkânlı ve zarif bir Türkçe, zevkli ve kıvrak bir üslup kullanmasının kaynaklarından birinin Mahir Hoca olduğunda şüphe yok.

Beklenebileceği üzere *Ömrümün Bereketi*'nin ilk cildinde ilk büyük hoca Mahir İz'e dair geniş ve zevkli bir hatırat-portre yazısı görsellerle birlikte yer alıyor (s. 154-163). Elbette bu kadar değil, çünkü Uğur Bey Mahir Hoca'nın sohbet halkasına dâhil olmakla aynı zamanda Akif'in dünyasına ve onun berhayat olan çevresine de dâhil olacaktır. Bunlar arasında kendilerinden çok istifade

UĞUR DERMAN BEY'İN BİR DİĞER KIYMETLİ "VAZİFE" Sİ HOCALARINDAN TEVARÜS ETTİĞİ VE GELİŞTİRDİĞİ İLGİLER VE BİLGİLER SAYESİNDE RESMÎ VE ÖZEL MÜESSESELERE, MÜZELERE SATIN ALINACAK YAHUT TAMİR EDİLECEK HAT LEVHALARI KONUSUNDA YAPTIĞI DANIŞMANLIKLAR, BİLİR-KİŞİLİKLERDİR.

edeceği Arap edebiyatında mütebahhir bir âlim olan ve Uğur Bey'in ilk Elifbe'sini yazan Hafız Yusuf Cemil (Ararat),² aynı zamanda hat koleksiyoneri olan Fuat Şemsi (İnan) var. Ayrıca aynı halkada sohbetlere katılan, birlikte sohbetlerine gidilen Celal Hoca (Celalettin Ökten), Necati Lugal gibi âlim ve fazıl yahut hususiyet sahibi zevat bulunuyor. Osmanlı bakiyesi bu çevre hem kişilikleri hem de aktardıkları bilgilerle Derman'ın yazılarına ve *Ömrümün Bereketi* ciltlerine de yansiyacaktır.

Mehmet Akif'in Mısır'dan Mahir Hoca'ya yazdığı mektupların Uğur Bey'e emanet edilmesi ve onun tarafından notlandırılarak yayınlanması bu meyanda zikredilmesi gereken hususlardan biri olmalıdır (Mektuplar için bk. *Ömrümün Bereketi*, IV, s. 15-65). İlk neşirleri 1975-1977 yılları arasında *Kubbealtı Akademi Mecmuası*'nda yapılan 15 mektupluk bu hacimli yayın Akif'in mektuplarının yayınlanmasında öncü ve muhteva itibarıyla çok kıymetli bir çalışmadır. Külliyyatın ilk cildinde yer alan "Bir Dostunun Kaleminden Mehmet Akif'in Son Günleri" (s. 178-85) yazısı Fuat Şemsi'den intikal eden metne dayanmaktadır. Bu ciltte yer alan ve Akif'in dostlarından Kuşadalı Ali Rıza Bey'e dair "Akif Bey İçin Yazılmış Bir Mersiye ve Tarih Manzumesi" yazısı da (s. 476-89) bu halkanın bereketlerindendir.

Bu faslı Mahir Hoca'nın hatıratında talebesi Uğur Bey için yazdığı iki paragrafa yer vererek tamamlayalım:

"Kendisi ihraz etmiş olduğu meslekî, tarihî ve millî kültürü ile çok iyi yetişmiş bir vatan evladıdır. Eczacı ve hattat olup 'Hat ve Hattatlar Tarihi' mütehasşısıdır. Zamanımızın en yaşlı, en büyük hattatı bulunan Özbekler Dergâhı şeyhi Edhem Efendi ve son asır hattatlarının en meşhur ve hemen yegâne üstadı olan Mehmet Sami Efendi merhumun kıymetli talebesi olan, meşhur okçulardan hezarfen hattat Necmeddin Okyay üstadımızın en çok takdir ettiği ve son kıymetli talebesidir."

"Haydarpaşa'dan seminerlere devam eden, Eczacı[lık] Fakültesi'ne devamı sırasında hattat Necmeddin Efendi ve Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver Bey'den hat ve tezhib, ebru gibi millî sanatları öğrenen ve bütün hayatınca benimle alakasını devam ettiren, beş senede beş sanatı elde eden, yaşına göre eski lisan ve edebiyata emsâline fâik ve çok dikkate şayan bir tarzda sahip olan, gençliğine rağmen bütün inceliği ve zerafeti ile olgun bir İstanbul Efendisi seviyesini iktisab eden aziz evladım eczacı Uğur Derman Bey'i sevgi ve hürmet ile yâd ederim."³

İki hezarfen hocanın daha eşliğinde...

Kronolojik olarak ikinci büyük hoca, ikinci bereket kaynağı hezarfen lakabıyla anılan hattat ve ebru sanatkârı, ayrıca okçu, gül yetiştiricisi, Üsküdar Yeni Valide

MEHMET AKİF ÜZERİNDEN BAŞLAYAN TANIŞIKLIK...

Uğur Derman Bey'le ilk defa 1973 yılında karşılaştım. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nde birkaç talebe arkadaşımınla birlikte Mehmet Akif Ersoy'u anma toplantısı düzenlemeye niyetlenmiştik. Gümüşsuyu'ndan Taksim'e çıkan yokuşun sağında, adı da Gümüşsuyu olan eczahanesini bulmuş, meramımızı anlatarak bu toplantıda bir konuşma yapmasını talep etmiştik. Bizi o hep mütebessim yüzü ve nazik edasıyla çok iyi karşıladı fakat konuşma için Akif konusuna daha vakıf olduğu için Ertuğrul Düzdağ Bey'i tavsiye etti.

Çok sonraları "(...) Eczahanenin arkasındaki küçük odamda yakın çevremden olanlarla sohbetlerimiz sürerdi. Kalfam Demir Bey, mesleğinde İstanbul'un en iyilerindendi. Ben müşterilerin önüne çıkmak istemezdim. Çünkü kasaya geçip para işleriyle uğraşmaktan çok rahatsız olurdum" açıklamalarını görünce çok tanıdık gelmişlerdi bana. "48 Yıldır Sanatla Evliyiz" (röportaj), *Yeni Şafak*, 16 Aralık 2012, s. 13.

O ilk karşılaşma gününden sonra tanışıklığımız bir şekilde devam etti fakat hukukumuz Türk Petrol Vakfı arşivinde muhafaza edilen Hüseyin Kâzım Kadri'nin yazma eserleri ve evrakı üzerindeki çalışmalarım ve neşirlerim sırasında gelişti. 70'li yılların sonlarına doğru renkli dialar eşliğinde verdiği iki seminerin tadını ve lefâfeti hiç unutmadım. İlki namazgâhlara, ikincisi Necmeddin Okyay hocaya dair idi. (Namazgâhlar seminerinde gördüğüm fotoğrafların bir kısmı "Osmanlı Devri Şehir ve Menzil Yollarında İstirahat ve İbadet Yerleri Namazgâhlar" yazısının içinde var; *Ömrümün Bereketi*, III, 188-221. Uğur Bey'in o harika fotoğrafları olmasaydı Necmeddin Efendi'nin mübarek yüzünü nesiller nasıl tanıyacaktı?!)

Üstte Uğur Derman ağabeyle Hattat Mehmet Özçay'ın müsen-na "Ve rabbike fe-kebbir" yazısı-istifi önünde. 28 Kasım 2017. Foto: Mehmet Özçay.

SAHALARININ ŞİFAHÎ KÜLTÜRÜNÜN KAYNAKLARI OLAN HOCALARDAN İLKİ MAHİR İZ (1895-1974), İKİNCİSİ NECMEDDİN OKYAY (1883-1976), ÜÇÜNCÜSÜ SÜHEYL ÜNVER (1898-1986).

Camisi imamı Necmeddin Okyay Efendi. Üsküdar'da (artık kaybolan Üsküdar'da mı demek lazım!)⁴ kapı komşu denmese de çok yakın oturdukları bu hocaya 1955 yılında cesaretini toplayarak kendisi gidecektir.⁵ O sırada Derman 20 yaşında ve eczacılık okuyan bir delikanlıdır. Röportajlarında ve sohbetlerinde bu hocası hakkında tekrarladığı cümleler arasında şunlar var: "[Onun] müstesna bir sanat şahsiyeti vardı. 1955'ten 1976'da vefatına katar önce hoca-talebe, sonra baba-oğul gibi olduk. Münasebetimiz hiç kopmadı, bugün ben bu konularda ne biliyorsa ona borçluyum."⁶

Elbette bu Hoca hakkında da *Ömrümün Bereketi*'nin ilk cildinde muhabbet ve hürmetle yazılmış zarif ve latif bir yazı var (s. 352-369). Bir de "Toygartepesi'ndeki Ev" yazısı (s. 380-397), Necmeddin Hoca'nın, duvarları ve raflardaki dosyaları nadide hatlarla, meşklerle, ebrularla, kâğıt çeşitleriyle dolu, bahçesinde 400 çeşit gül yetiştirdiği, nice insanlar görmüş, nice sohbetlere mekân olmuş ahşap devlethanesi.⁷

Uğur Derman, Necmeddin Efendi'den nizami hat dersleri almaya başlıyor, zevkle ve heyecanla. Osmanlı bakiyesi büyük üstadlar hâlâ yaşıyor olmasına rağmen hat sanatına kesat geldiği, yasaklar ve itibarsızlaştırmalar sebebiyle dört bir koldan kuşatıldığı, sanat-kâr hocalar dâhil hemen herkesin

ANLAMLI VE GÜZEL HATIRA NOTLARI...

Türk Petrol Vakfı binası Ortaköy'de iken Uğur Bey'in oturduğu odanın kapısının üstündeki hat istifi Abdülhak Monla'ya ait fakat vakıfla, vakfiye ile, aşkla alakalı birçok unsura işaret eden hoş bir beyitti. 12 Haziran 2008 tarihli mülakatımızda bunu benim için yazmasını rica etmiştim, sağ olsun, lütfetti ve "Aziz İsmail Kara kardeşime armağan" notuyla yazıp imzaladı:

*Leylâ vü Mecnûn vakfıdır geldi müselsel muttasıl
Meşrûta'dır zencîr-i aşk dîvânenen dîvâneye*

Altta Medeni Hukuk profesörü Ebûlûla Mardin'in Hukuk Fakültesi'ndeki sözlü imtihan sırasında, hocanın yüzündeki hareketlenmelere göre cevaplar vermeye çalışan Aydın Bolak'a söylediği söz: "Nur-ı aynım, kavâid-i hukukiye'yi işmizâzât-ı vechiyemden mi istinbat buyuruyorsunuz?" (Hukuk kaidelerini yüzümdeki ekşimelerden/menfi hareketlenmelerden mi çıkarıyorsunuz?). Latife güzel, bir hocanın talebeye ifadesindeki letafet bakımından daha da güzel... Bunu da Akif toplantıları için Burdur'da iken ricam üzerine 3 Aralık 2019 tarihinde yazdı.

ümitsizlik girdaplarına düştüğü bir dönem olduğundan gelip giden talebeler, biri de Ali Alparslan olmak üzere dördü, beşi geçmiyor... Onun için Necmeddin Efendi kendisine, "Evladım, ben senin yetişmeni, harabeler arasında nasıl kendiliğinden incir ağacı yetişir, öyle görüyorum" diyecektir. Bu nizami dersler talikten icazet almasına kadar devam edecektir. Sonra ebru dersleri... Fakat bunlar kadar önemli olan "serbest" dersler ve sohbetler var, onların dairesi çok geniş. Daha da önemlisi Necmeddin Efendi sayesinde, onun yönlendirmeleri veya bizzat tanıştırmalarıyla devrin büyük hattatlarını, müzehhiplerini, ebrucularını tanıyacak... Bereket katlanarak ziyadeleşek...

Bu üstadların, ehl-i hâl insanların çoğunu okuyucular da menakıpları ve sanatlarıyla önce yazılarda sonra *Ömrümün Bereketi* ciltlerinde görecek, hat sanatındaki hususi yerlerine dair bilgiler, yorumlar

ve intibalar edinecektir. Hattatlar Macit Ayral, Halim Özyazıcı, Hamit Aytaç, Kemal Batanay, Kâmil Akdik; müzehhipler Rikkat Kunt, Muhsin Demironat; ebru sanatkarı Mustafa Düzgünman, koleksiyoner Nuri Arlasez... Hepsisi hakkında eserleri ve fotoğraflarının eşlik ettiği müstakil yazılar var. Bir de Uğur Bey'in yetişmediği ama Necmeddin Efendi'den dinlediği, nâdide eserlerini hocası sayesinde gördüğü, onlar hakkındaki yorumlar ve latifeler dinlediği üstadlar var; bunların bir kısmı Necmeddin Efendi'nin hocaları, bazıları arkadaşları, dostları. Büyük hattatlar Sami Efendi, İsmail Hakkı Altunbezer, Hulusi Efendi ve Özbekler şeyhi Edhem Efendi. *Ömrümün Bereketi* ciltlerinde bu zevat da hayatları, şahsiyetleri ve sanattaki dehalarıyla, ayrıca fotoğrafları ve şah eserleriyle yaşıyorlar.

Üçüncü büyük hoca, bir başka hezarfen Süheyl Enver. Necmeddin Efendi ona göndermiş, yıl 1957.

Onun hakkında da *Ömrümün Bereketi*'nin ilk cildinde muhabbet ve ihtiramla yazılmış güzel sayfalar, kıymetli hatıra adacıkları, anekdotlar var (s. 258-273). Süheyl Hoca diğer iki hocadan farklı olarak kayıt tutmak, duyduklarını, gördüklerini yazıya geçirmek, makale ve kitap hazırlamak, arşivlik malzeme biriktirmek; kısaca yetiştirdiği tarihi ve bütün unsurlarıyla çevreyi çizerek, resimleyerek koruma altına almak için dünyaya gelmiş istisnai bir insan. Tabip ve üniversite hocası, aynı zamanda hatla, tezhiple, kitap sanatlarıyla ihtisas seviyesinde ilgileniyor. Necmeddin Efendi ile yakınlığı bunlar üzerinden teşekkül etmiş, müşterek dostları ve meşgaleleri de var. Necmettin Efendi bahçesinde 400 çeşit gül yetiştiriyor, çiçekli ebru onun icadı; Süheyl Bey'in çizdiği harika güller ve çiçekler de bir o kadar, belki biraz daha fazla. Ayrıca İstanbul aşığı bir ressam, Hoca Ali Rıza'nın talebesi. Yazma kütüpha-

neleri onun düzenli uğrak yerleri; tezhipli yazma kitapların yüzlercesini, binlercesini görmüş, karıştırmış, örneklerini çıkarmış, talebelerine çıkartmış.

Bunların hepsi genç Uğur Derman'ı yakından ilgilendiriyor. İlgilendikçe ve yakınlığı arttıkça sahası genişliyor ve derinleşiyor. Hoca'ya bağlılığı da... Fakat *Ömrümün Bereketi* kitaplarına yol açacak en önemli gelişme Süheyl Bey'in meşrebine uygun olarak onu yazı yazmaya teşvik etmesi, teşvik etmekle kalmayıp ısrar etmesidir. 1961 yılında Macit Ayrıl'ın vefatı üzerine yazacağı ilk yazı da böyle Süheyl Bey'in teşvikiyle ortaya çıkacak ve Hoca'dan tebrik babında neşeli kucaklamadan ayrı olarak unutamayacağı büyük bir mükâfat da alacaktır: "Kardeşim, Macit'i öyle bir yazmışsın ki, hani benim için de yazar mı acaba diye ölesim geldi!" Kendisinin başlattığı hattatlar ağırlıklı "50 Sanatsever"

serisi broşürlerinin metinlerini talebesine havale etmekle artık bir ömür boyu sürecek Uğur Derman imzalı yazıların, ardından kitapların yolu açılmıştır. Fotoğraf çekmek, bu yolla birçok şeyi kayıt altına almak da Süheyl Hoca ile birlikte gelişip kuvvetlenecek. (Hocaları ve hattatlar başta olmak üzere kitap sanatlarıyla uğraşan zevatın, ehl-i hâl Üsküdarlıların çoğunun güzel ve vasıflı fotoğraflarına Uğur Bey sayesinde sahibiz.)

Süheyl Hoca görmek, ziyaret etmek, tezhip derslerine katılan talebeleri gezdirmek yahut resim yapmak, kalıp almak gibi farklı sebeplerle bir yere gideceği, bir dostuna uğrayacağı zaman da haber veriyor, birlikte gidiyorlar. Müşterek geziler için Uğur Bey, "Ben İstanbul'un köşesini bucağını Hoca'yla tanıdım" diyecektir (I, 271). *Ömrümün Bereketi*'ne giren bazı zevatı da bu sayede Süheyl Hoca vasıtasıyla tanıyacaktır. Bunlar arasında büyükelçi, hat ve yazma koleksiyoneri Esad Fuad Togay (II,

s. 294-303), mimar Refik Bey (aynı zamanda fotoğrafçı, tezhipli ve tezyinatla uğraşıyor; "Boğaziçi'nde Eski Bir Türk Evi", I, 124-39), ressam ve hattat Muzaffer Elker (I, 334-45) var.⁸

Bir sanatın kültürünü aktarmak

İlgililerin yeni ciltlerini beklediği *Ömrümün Bereketi* kitaplarının, onları meydana getiren yazıların ve her türden görsellerin en önemli hususiyeti ve fonksiyonu hat, ebru ve tezhip başta olmak üzere kitap sanatlarına dair şifahî kültürü ve belge hüviyetindeki bazı kayıtları vasıflı bir dil ve estetik bir kaygı ile bugüne ve gelecek nesillere yazılı olarak aktarmış olmasıdır. Uğur Derman Bey gerçekten büyük bu vazifeye "iki nesil arasında köprü olmak" diyor. Herhâlde burada köprü

olmaktan daha aktif bir manzara ve daha güçlü bir rol var. Çünkü yazar aynı zamanda bu sanatları icra eden veya onlarla yakından ilgilenen bir kişi, bir aktör olarak işin içindedir. Bu sebeple onu eserlerinde aktif ve icracı bir yorumcu olarak görmek de gerekecektir.

İki büyük hocanın, Necmeddin Efendi'nin ve Süheyl Ünver'in yakın talebesi olması ve onlarla, onların çevresiyle uzun yıllar birlikte bulunması geleneksel sanatları tanımayı ve inceliklerini öğrenerek kavramayı, nihayet yazmakta ısrar ederek aktarmayı mümkün kılmıştır dense herhalde yanlış olmaz. Süheyl Hoca ile olan mufassal ve zevkli mektuplaşmaları bile başlı başına bir vâkiadır; aynı zamanda serbest bir ders yahut kısmen "yazılı gezi-ziyaret" gibi akan bu mektuplar şimdi yine bir kayıt ve aktarma fonksiyonu

DEVLETHANEDE BİR GÜN...

Uğur ve Çiçek Derman'ların aynı zamanda bir hat, tezhip ve resim müzesi olan devlethanelerindeyiz. Tarih 9 Ağustos 2017 gününü gösteriyor. Hatta, tezhibe, resme dair bin bir türden temaşaların, bereketli sohbetlerin olduğu dopdolu bir gün. Çoktan rahmet deryalarına intikal etmiş büyük üstadlar da eserleri, hatıraları, latifeleri ve ruhanîyetleriyle aramızdalar. Talebelerinin anlatımıyla umumiyetle büyük insan taraflarını, mütebessim ve nazik çehrelerini, muzip yüzlerini, zaman zaman ağırbaşlı, dertli ve asık suratlarını, bazen söz ustalıklarını, latifeperdazlık maharetlerini gösteriyorlar.

Tarih-i sergüzeşt-i selef...

Sohbet-aşına iki sanatkar ev sahibi olunca bilgi, hatıra, latife, sanat, edebiyat iç içe geçiyor... Aynı zamanda memleketin kültür ve sanat hayatının azı ümit, çoğu ızdırıp verici yönleri...

Giderken yanımda imzalı bir *Mahya* kitabı götürmüştüm. Uğur ağabey de *Türk Hat San'atından Seçmeler*'den (İstanbul, Atatürk Kültür Merkezi Yay., 2017, 699 s.) imzalı bir nüsha-i fevkalâde hediye etti; eski harflerle "İsmail Kara neyi ele alsın onu ak eder, bakalım bu kitap da onun nazarlarıyla ağaracak mı?" yazarak...

Soldan sağa sırayla: Uğur Derman, Ömer Faruk Şerifoğlu, İsmail Kara, Çiçek Derman. Foto: Yusuf Çağlar (merhum).

icra edecek şekilde kitaplaşmaktadır.⁹ Kısa zamanlı ve mesafeli bir hoca-talebe münasebeti ile yazmakta ısrarlı olmayan bir tutum bu seviyede bir tanıma ve aktarmayı herhâlde mümkün kılmazdı.

Uğur Derman Bey'in bir diğer kıymetli "vazife"si hocalarından tevarüs ettiği ve geliştirdiği ilgiler ve bilgiler sayesinde resmî ve özel müesseselere, müzelere satın alınacak yahut tamir edilecek hat levhaları konusunda yaptığı danışmanlıklar, bilirkişiliklerdir. Necmeddin Efendi'nin vefatından sonra bu vazife büyük ölçüde ona ve bir miktar da rahmetli Ali Alparslan hocaya kalmıştır. Satışa çıkan, müzayedeye konan birçok kıymetli eserin yurtiçinde kalmasında, koleksiyonerler ve kurumlar tarafından satın alınmasında yol göstericilikleri olmuştur.

Hat, ebru ve klasik cilt sanatları sahasında yaptığı danışmanlıklarla alakalı kendisine sorulan bir soruya verdiği cevap zikre değer:

"(...) Bu sanatların tarihiyle meşgul olduğum için kimselerin isteyip de ulaşamadığı bilgilere ulaşıyorum. Bazen bir eseri tarihinden yakalamak mümkün oluyor, oradaki tarih sayesinde bir başka hattata aidiyeti ortaya çıkıyor. Fakat ben bu hususta Necmeddin Hocamın tırnağı olamam. Onun olağanüstü bir yeteneği vardı. Kendisine bir hat örneği incelemesi için götürüldüğünde 'imzası varsa kapat evladım' deyip hattatını, hatta bazı çok beğendiği üstadların yazdığı yılı dahi ayırt edebiliirdi."¹⁰

Hocalara rahmet, berhayat olanlara sıhhat ü selamet...

Dipnotlar:

- 1 Uğur Derman Bey bir soruya cevap verirken hat sanatı nazariyatı üzerine eğilen ilk eserin Mahmut Bedrettin Yazır'a (öl. 1952) ait olan ve kendisinin yayına hazırladığı, Cumhuriyet döneminde, 1941-1952 yılları arasında yazılmış *Kalem Güzeli* kitabının olduğunu söylüyor. Ondan önce sadece *Tuhfe-i Hattâtîn*'de ufak tefek satır arası bilgilerin olduğunu da belirtiyor. Bk. "Gelenek ve Gelecek" (röportaj), *El Sanatları*, sayı: 2, 2006, s. 90. (Bu uzun röportaj hattatlar Davut Bektaş, Mehmet Özçay, Ali Toy, Talip Mert, Savaş Çevik, Osman Özçay ve Süleyman Berk'in sorularıyla geliştiği için hat sanatı bakımından kıymetli bir konuşmadır.)
- 2 "M. Uğur Derman Anlatıyor: Ben İki Nesil Arasında Köprü Oldum", *Türk Edebiyatı*, sayı: 305, Mart 1999, s. 18 (haz. Beşir Ayvazoğlu). Ayrıca bk. *Ömrümün Bereketi*, IV, 52-53. Mahir İz hatıratında Hafız Bey'i uzun boylu anlatacağı; *Yılların İzi*, İstanbul, İrfan Yay., 1975, s. 259-282.
- 3 Mahir İz, *age*, s. 122/dipnot: 49, 403.
- 4 *Ömrümün Bereketi*'ndeki yazıların baş "kahraman"larından biri elbette yazara sadakat ve ihlasla bizzat refakat eden hatıralarla dolu Üsküdar'dır, kitapta o güzel beldeye dair müstakil bir yazı da bulunmaktadır (II, 460-477). Bir de çocukluktan kalma zevkli hatıralarla Bursa yazısı var (IV, 476-481).
- 5 Cesaretini toplayıp gitmesini tahrik eden sebeplerden biri de bir eczacının Hoca'ya yazdırıp eczhanesinin vitrinine koyduğu iki beyittir. Bk. "M. Uğur Derman Anlatıyor: Ben İki Nesil Arasında Köprü Oldum", s. 18. Bu röportaj şu kitaba da alınmıştır: Beşir Ayvazoğlu, *Gel Söyleşelim-Cümle Geçen Demleri*, İstanbul, Timaş Yay., 2012, s. 79-97. (Ayvazoğlu Uğur Derman hakkında bir portre metni de yazmıştır; *Siretler ve Suretler*, 5. bs., İstanbul, Kapı Yay., 2017, s. 222-230). Anekdot için ayrıca bk. "Gelenek ve Gelecek" (röportaj), s. 81.
- 6 Bu ifadeler için bk. "Zaman Ötesinden Bir Kültür Aktarıcısı" (röportaj), *Chronicle*, sayı: 5, 2006, s. 72 (haz. Pelin Özer).
- 7 Uğur Derman Necmeddin Efendi'nin hatıra notlarını da görseller ekleyerek ve notlandırarak yayınlamıştır: *Hezarfen Hattat Necmeddin Okuyay-Hayatından Hatıralar*, İstanbul, Kubbealtı Yay., 2025.
- 8 *Ömrümün Bereketi*'nin ciltlerinden başka hatıra-portre yazıları da var. Bunlar birinci ciltte Fethi Gemuhluoğlu (s. 186-189), Ekrem Hakkı Ayverdi (s. 240-247), Emin Bilgiç (s. 323-325), Rikkat Kunt (s. 406-413), Mustafa Düzgünman (s. 432-437), İbnülemin Mahmut Kemal (s. 454-459, ayrıca 2. cilt s. 454-459), Mehmet Turgut (s. 498-501); ikinci ciltte Bekir Sıtkı Sezgin (s. 169-173), Ziyat Ebüzziya (s. 174-179), Aydın Bolak (s. 270-279), İlhan Ayverdi (290-93), Hasan Âli Göksoy (s. 314-325), Abdülhakî Gölpinarlı, (s. 418-429), Nuri Arlasez (s. 502-505); üçüncü ciltte Şevket Rado (s. 416-423); dördüncü ciltte İslâm Seçen (s. 358-361). Süheyl Hoca üzerinden tanıyıp anlamaya çalıştığı Hoca Ali Rıza ilgisi ve yazısını da (I, 140-153) bunlara ilave edebiliriz.
- 9 *Gurbetnâme Süheyl Ünver-Uğur Derman Mektuplaşmaları*, İstanbul, Kubbealtı Yay., 2018, 168 s.; Süheyl Ünver-Uğur Derman, *Defternâme*, İstanbul, Kubbealtı Yay., 2024, 631 s.
- 10 "48 Yıldır Sanatla Evliyiz" (röportaj), *Yeni Şafak*, 16 Aralık 2012, s. 13. Kıymetli yazılar ihtiva eden bir armağan kitaptan da bahsedelim: *M. Uğur Derman Armağanı*, ed. İrvan Cemil Schick, İstanbul, Sabancı Üniversitesi Yay., 2000, 618 s., ciltli, renkli, özel tasarımı. Bu kitapta Medine Akgül'ün hazırladığı "M. Uğur Derman Bibliyografyası" (s. 19-42) ve Carol G. Fisher ile Alan Fisher'in Uğur Bey'le yaptığı hat merkezli İngilizce bir röportaj da yer almaktadır (s. 47-57).